

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Янка Тенева Тянкова,
преподавател в катедра „Частноправни науки“ при Юридически факултет
на ВТУ Св. св. Кирил и Методий“

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Гражданско и семейно право“ (Гражданско и търговско право), обявен в ДВ, бр. 65 от 08.08.2025 г.

I. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра/факултет на УНСС съгласно решение на АС № 3/25.06.2025 г.. Основание за представяне на рецензията: участието ми в състава на научно жури съгласно Заповед № 3133 от 07.10.2025 г. на Ректора на УНСС

II. Информация за кандидатите в конкурса

В конкурса участва един кандидат – доц. д-р Захари Емилов Торманов.

Кандидатът З. Торманов е завършил висше юридическо образование през 1994 г. в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. Едновременно с това се обучава и в Свободния факултет на СУ, в специалност „Управление и организация“ (1990-1993 г.)

Кариерното си развитие като преподавател в УНСС започва през 2004 г., където работи по трудов договор и към настоящия момент. В периода 2004–2014 г. Захари Торманов заема последователно длъжността асистент, старши асистент, главен асистент в УНСС, като през 2011 г. придобива научната степен „доктор“ (ОНС „доктор“). Дисертационният труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ е на тема:

„Договор за организирано туристическо пътуване“. От 2014 г. досега заема академичната длъжност „доцент“ в УНСС. Темата на хабилитационния труд е „Прекратяване на договора“, обективиран в монография, отпечатана от издателство Сиби през 2013 г. (второ издание 2023 г.).

Той е научен секретар на катедра „Частноправни науки“ на ЮФ на УНСС в периода 2010 до 2019 г. От 2019 г. е избран за Декан на Юридическия факултет с мандат 2019–2023 г. и заедно с това заема и изборната длъжност заместник-председател на Общото събрание на УНСС. От януари 2025 г. досега доц. Торманов е ръководител на катедра „Частноправни науки“, ЮФ на УНСС.

Освен богат управленски опит, кандидатът има и значим професионален опит като адвокат (от 1996 г. досега).

III. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност.

От приложените документи е видно, че кандидатът покрива минималните критерии в конкурса за „професор“. Най-напред следва да отбележим отново, че той е заема академичната длъжност „доцент“ (от 2014 г. досега), т.е. в значително по-голям период от време от изискуемия от закона минимум. След хабилитирането си доц. Торманов е бил научен ръководител на двама докторанти, които успешно са защитили научната степен „доктор“. В периода 2015–2025 г. доц. Торманов е участвал в четири научноизследователски проекта на УНСС, като на два от тях е бил ръководител. Той има участия в редица научни журита за присъждане на ОНС „доктор“ и за заемане на академичната длъжност „доцент“. Тук е мястото да се отбележи и неговото активно участие при изготвяне на становища по образувани тълкувателни дела пред Върховния касационен съд.

След заемане на академичната длъжност „доцент“ доц. Торманов е публикувал значителни по брой статии и доклади, като за нуждите на

настоящия конкурс е представил за рецензиране 4 статии, 2 доклада на научно-практически конференции, 1 учебник и 1 монография.

Изпълнението на всичките тези показатели е удостоверено в представената „Карта за изпълнение на количествените изисквания“, от която е видно че кандидатът покрива напълно минималните критерии в конкурса за „професор“, като изпълнява националните минимални изисквания съгласно ЗРАСРБ (чл. 26) и Правилника за приложението му (чл. 1а, ал. 1), както и допълнителните изисквания, въведени от УНСС. По показатели от Група А има 50 т., по показатели от Група В — 100 т., по показатели от група Г — 120 т., по показатели от група Д — 140 т., по показатели от група Е — 210 т., или общо 620 т. от изискуемия национален минимум от 450 т. Кандидатът доц. Захари Торманов покрива и надхвърля допълнителните изисквания на УНСС съгласно ЗРАСРБ (чл. 26, ал. 5) и Правилника за приложението му (чл. 1а, ал. 2-3), като общата сума на показателите по ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и допълнителните изисквания на УНСС е 1630 т., при изискуем минимум от 1070 т.

Научните изследвания на доц. Торманов са основно в областта на облигационното право, а през последните години — и в областта на търговското право. Изследванията и в двете области се характеризират със задълбоченост и аналитичност, на която основа са разкрити редица несъвършенства на действащото законодателство и са аргументирани предложения за отстраняването им. В доктринерно отношение са обосновани множество собствени становища по разглежданите проблеми.

Изпълнението на качествените показатели от кандидата се удостоверява с приложената към документите „Карта за изпълнение на качествените изисквания“. Представено е и Становище от Съвета по хабилитация при УНСС от 07.05.2025 г., от което е видно, че Комисията по количествените изисквания за заемане на академични длъжности в УНСС е дала положително становище за кандидата доц. д-р Захари Торманов, като

е констатирила, че той отговаря на количествените и качествени изисквания, приети от АС на УНСС.

Гореизложеното ми дава основание да приема, че доц. д-р Захари Торманов отговаря на количествените и качествените нормативни изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“.

IV. Оценка на учебно-преподавателската дейност

От представените справки е видно, че доц. Торманов има богат преподавателски опит. Той е водил лекции на студенти както от Юридическия факултет, така и от други факултети на УНСС по различни дисциплини. Доц. Захари Торманов води последователно лекционните курсове в Юридическия факултет по задължителната дисциплина „Търговско право“ и по избираемите учебни дисциплини „Договорно право“ и „Туристическо право“, чийто учебни програми е създал (видно от служебна бележка на декана на ЮФ на УНСС). Успоредно с това той чете лекции по „Търговско право“ и „Договорно право“ в Общикономическия факултет на УНСС, Катедра „Икономика“, специалност „Икономика и право“, ОКС „магистър“ и ОКС „бакалавър“.

С оглед на така изложените факти, считам че преподавателската дейност и академичната компетентност на доц. д-р Захари Емилов Торманов напълно отговарят на изискванията по обявения конкурс за „професор“ в професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Гражданско и семейно право“ (Гражданско и търговско право).

V. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации.

5.1. Монография „Паричното правоотношение“, С.: Сиби, 2025, ISBN: 978-619-226-303-4

Представеното за рецензиране съчинение „Паричното правоотношение“ е в обем от 342 страници. То има характеристиките на монографично изследване. В него са разгледани обстойно редица въпроси относно паричното правоотношение, като се започне с дефинирането на

понятието и характеристиките на това правоотношение (Глава първа), мине се през основаниято за възникването му (Глава втора) и се завърши с неговото изпълнение (Глава трета). Направените от автора изводи и предложения *de lege ferenda* са обобщени в заключението. Кандидатът е използвал богат научен апарат, включващ 135 автори на български език и 28 чужди автори, които е цитирал коректно.

На основание на действащата у нас правна уредба и изследванията в правната теория е направен задълбочен научен анализ на паричното правоотношение като правен институт, неговата структура и съдържание. Отделно от това в него са разгледани парите като обект на паричното правоотношение, като специално място е отделено на видовете пари: налични пари, пари по сметка, електронни пари, чуждестранна валута, евро и цифрово евро. Обстойно са коментирани различни по вид основания за възникване на паричното правоотношение както в гражданското, така и в търговското право. При излагане на основанията за възникване на паричното правоотношение са характеризирани обстойно не само гражданскоправните сделки, но и редица търговскоправни договори и едностранни сделки като договор за банков кредит, договор за паричен банков влог, банкова гаранция, менителни сделки и др. В самостоятелна глава задълбочено е коментирано изпълнението на паричното задължение, включващо предмета на изпълнение, субектите, способите, времето и мястото на изпълнението. Безспорно прави впечатление не само прецизно анализирана действаща законова уредба у нас, но и подробно обсъдените изложени в нашата доктрина становища. В хода на изложението е представен и задълбочен коментар на съдебната практика по темата — както решения на ВКС, така и тълкувателни решения.

Оценка на научните и научно-приложни приноси на монографията

Този подход е дал възможност на кандидата да аргументира редица свои становища и да направи предложения *de lege ferenda*, по-голяма част

от които заслужават подкрепа и с основание могат да се отчетат като приноси. Това се отнася преди всичко до обоснованото виждане на автора за паричното правоотношение като отделен правен институт, изведеното от него определение за парично вземане въз основа на общото определение за субективно право, както и дефинираното от него просто парично правоотношение.

С приносно значение е повдигнатата отново полемика относно правната характеристика на договора за заем, разгледан в контекста на паричното правоотношение. Дългогодишният научен интерес на доц. Торманов в областта на договорното право е намерил проявление и в обоснованото от него становище, което е в противовес на наложилото се вече в доктрината, че договорът за заем не е реален, а консенсуален по своя характер. В тази връзка авторът прави и предложение *de lege ferenda* за промяна на чл. 240, ал. 1 ЗЗД, с която да се подчертае консенсуалния характер на договора за паричен заем. Независимо от личното ми становище по въпроса, считам че полемиката, в която влиза авторът, аргументите, които излага и тезата, която отстоява, са едно голямо достойнство на този научен труд. Така е и при анализирането на другия договор в научното съчинение, а именно договора за паричен банков влог. Авторът отново обосновава своя теза, която е в противовес на наложилата се вече в доктрината. Той приема, че този договор е неформален по своя характер, а не формален, така както се приема от повечето автори.

В продължение на дискусиите относно правните характеристики на посочените по-горе договори в научния труд се излагат съображения и относно възнаградителната лихва, която обикновено се уговаря когато основната престация е парична. Научната полемика, която повдига авторът относно възнаградителната лихва, разгледана не като основание за възникване на паричното задължение, а като правна последица, е довело и до систематизиране на изложението в самостоятелен параграф (§ 4). В него са обосновани авторовите тези относно характера на законните

възнаградителни лихви на различни предвидени в закона хипотези на дължимост на лихви — по чл. 285 ЗЗД, чл. 364 ЗЗД, чл. 61, ал. 1, пр. 3 ЗЗД, чл. 81, ал. 2 ТЗ. С приносно значение е и направения от кандидата извод, че едностранно определените от банката „отрицателни лихви“ или „автоматично“ определените според заложена в договора формула „отрицателни лихви“ са недействителни (с. 156-157). Подкрепа заслужава и виждането на автора за определяне на размера на законната възнаградителна лихва в хипотезата на чл. 294, ал. 1 ТЗ (и в други предвидени в закона случаи). В различните, предвидени в закона случаи на законна възнаградителна лихва, размерът ѝ трябва да се определя спрямо обичайната лихва по краткосрочни необезпечени банкови кредити, освен ако в закона е предвидено друго.

С приносно значение е и застъпената теза на автора, че за редовно плащане е необходима дееспособност на извършващия плащането длъжник (с. 266), за аргументирането на която му служи собственият извод, че плащането в брой следва да се приеме за волева юридическа постъпка.

За пръв път в доктрината (макар да е сочен като проблем в практиката) се прави предложение *de lege ferenda* за въвеждане на нова ал. 3 на чл. 3 ЗЛС, с която да се предвиди възможност навършили 5-годишна възраст деца да могат да сключват самостоятелно сделки на ниска стойност, по които заплащат стоката или услугата с предоставени им за това парични средства. Действително в новата реалност, в която живеем, децата от много малки сключват такива сделки, независимо от обстоятелството, че законът не им позволява. Но все пак ми се струва, че предложението за смъкване на възрастовата граница на 5 години е доста „революционно предложение“ за консервативното ни гражданско законодателство и би могло да се преосмисли донякъде.

Приносен характер има и обосноваването на автора, че при безсрочните задължения е необходимо в закона (чл. 69, ал. 1 ЗЗД) да се

определи срок за изпълнение или „разумен“ срок за изпълнение след покана от кредитора (с. 308).

За основателно намирам и предложението за прилагане при търговска продажба на чл. 327, ал. 1 ТЗ като специално законово правило спрямо общите законови правила на чл. 303а, ал. 3 и ал. 4 ТЗ, когато не е уговорен срок за плащане на паричното задължение.

Подкрепа заслужава и становището на автора, че предсрочната изискуемост (изгубването на преимуществото на срока) по чл. 71, пр. 1 ЗЗД е приложима и за случаите, при които неплатежоспособността на длъжника е била налична към момента на уговаряне на срочното парично задължение, но кредиторът не е знаел за нея (с. 315).

В заключение искам да отбележа, че депозираната за рецензия монография представлява убедително творческия подход на автора, неговото тънко чувство на самоирония, критичния поглед и блестящия опит да провокира законодателя да приведе действащото законодателство в съответствие с рязко променената реалност на новото и изключително динамичноменящо се време, в което паричните правоотношения се реализират в контекста на дигиталните пари, криптовалутите, въвеждането на еврото у нас, цифровото евро и много други.

5.2. Университетски учебник

Вторият представен за рецензиране труд има характеристики на учебник. Той е озаглавен „Търговско право“, има обем от 371 страници и е издаден от издателския комплекс на УНСС през 2023 г. Учебникът включва както общата част на търговското право, така и търговското дружествено право и търговските сделки. Всяка глава от него започва с ясно формулирани учебни цели, продължава с изложение по същество и завършва с упражнения и задачи за самоподготовка. Независимо че това е учебник (за неспециалисти), следва да се отбележи, че той е много добре структуриран. Отделните глави са балансирано разположени, като авторът

успешно е обхванал цялата правна уредба на търговското право, следвайки систематиката на ТЗ, без да дава превес на един или друг търговскоправен институт. С този учебник доц. Торманов е показал завидни умения като преподавател: ясно и точно излагане на правната уредба, достъпно и аналитично изложение на основните търговскоправни институти, предвидени упражнения към всяка глава. Учебникът отговаря напълно на изискванията, предвидени във Вътрешните правила на УНСС, и представлява надлежно доказателство за високото ниво на преподавателска и изследователска дейност на доц. Торманов.

5.3. Статии и доклади от научни конференции

За участие в настоящия конкурс доц. д-р З. Торманов е представил и следните научни трудове:

Начало и продължителност на давностния срок за периодични вземания (вноски) по договори за заем и за банков кредит (анализ на съдебната практика и поставеният за тълкуване въпрос по тълкувателно дело № 3 от 2023 г. на ВКС, ОСГТК). Бизнес и право, 2023, № 1, 5-24

В студията критично е изследвана съдебната практика по въпроса, поставен в Тълкувателно дело № 3/2023 г. по описа на ВКС, ОСГТК: „*При уговорено погасяване на главното задължение на отделни погасителни вноски с различни падежи, откога тече съгласно чл. 114 ЗЗД давностният срок за главницата и/или за възнаградителните лихви — от датата на падежа за всяка вноска или от настъпване на изискуемостта на целия дълг, включително в хипотеза на предсрочна изискуемост?*“. Анализирана е съдебната практика и правната доктрина и по друг важен и свързан с първия въпрос относно това дали уговорените вноски по банков кредит (аналогично и по договор за заем) имат характера на периодични плащания по смисъла на чл. 111, б. „в“, пр. 3 ЗЗД, съответно дали за тях не следва да се прилага кратката тригодишна погасителна давност. Направеният от автора извод, че давностният срок за вземането по всяка вноска започва да

тече от определения за нея падеж впоследствие е потвърден и от приетото по делото Тълкувателно решение № 3/2023 от 21.11.2024 г.,

Относно законната лихва при прихващане на изпълнението. Бизнес и право, 2019, № 1, 31-42

В статията се изследват спорните въпроси относно прилагането на разпоредбата на чл. 76 ЗЗД — т.нар. прихващане на изпълнението. Разгледано е прихващането на изпълнението по отношение на няколко еднородни задължения (с относително самостоятелен характер и юридически независими помежду си), като критично са изследвани законовите критерии за „обременителност“ на задължението и „най-старо задължение“. Авторът основателно оспорва правно-политическата състоятелност като критерий за „най-старо задължение“ да се възприема моментът на възникване на съответното задължение. Защищава тезата, че във връзка с изпълнението, което е предмет на правно регулиране в чл. 76 ЗЗД, от по-голямо значение е моментът на настъпване изискуемостта на съответния дълг, отколкото моментът на възникване на задължението.

Относно заема като реален договор. Общество и право, 2024, № 5, 26-35

Авторът подлага на критика константното виждане в доктрината, че паричният заем е реален договор. Разглежда накратко и останалите реални договори по обективното ни право и анализира правно-политическите причини те да се третираят като такива. Една от тях е, че заемът е безвъзмезден и заемотателят няма имуществен интерес от сключването му. Изискването за предаване на сумата, за да е сключен договорът, предпазва заемотателя от необмислено юридическо задължаване със заем, от който няма имуществен интерес, а само ще носи риска от евентуално невръщане на паричната сума от заемателя. Уговарянето на лихва обаче прави заема възмезден, но това не дава основание на другите автори да го третират като консенсуален договор. Изтъкват се и други аргументи в подкрепа на виждането, че заемът следва да се третира като консенсуален договор, като някои от аргументите се основават и на действащата уредба — чл. 241 ЗЗД.

Правни аспекти на въвеждането на еврото в Република България. Общество и право, 2025, № 3

Статията е по особено актуалната тема за въвеждането на еврото в Република България. В нея се разглеждат изискванията за адаптиране на законодателството (правна конвергенция) и за изпълнение на Маастрихтските критерии за икономическа и фискална конвергенция. Разгледани са правните аспекти на този процес: паралелното функциониране на лева и еврото като законни платежни средства; превалутирането на платежни сметки и влогове; обмяната на левове за евро; въздействието на въвеждането на еврото върху различни правни инструменти. Изведени са редица дискуссионни проблеми до които може да се стигне в процеса на паралелното функциониране на лева и еврото като законно платежно средство.

Съществена непредвидима промяна в обстоятелствата и отражението ѝ върху договор за обществена поръчка. В Юрически, икономически и исторически аспекти на държавното регулиране върху стопанската дейност: Сборник с доклади от научна конференция, проведена на 23 юни 2022 г. София: Издателски комплекс – УНСС, 2023, (с. 40-45)

В този доклад се изследват някои от законодателно заложените възможности за промяна на договор за обществена поръчка. Анализират се накратко и се съпоставят фактическият състав на промяната на договор за обществена поръчка в хипотезата на чл. чл. 116, ал. 1, т. 3 от Закона за обществените поръчки и фактическият състав на стопанската непоносимост по чл. 307 от Търговския закон. Изследваният проблем е част от по-общия проблем за възможността за изменение или прекратяване на договора при значителна промяна на обществено-икономическата среда и състоянието на пазара, в сравнение със състоянието им към момента на сключване на договора. Въпросът е анализиран в контекста на процедура и договор за обществена поръчка. Авторът поставя интересния и с важно практическо значение въпрос относно приложимостта на института на

стопанската непоносимост по чл. 307 ТЗ спрямо договори за обществена поръчка, независимо от наличието на специалната разпоредба на чл. 116 ЗОП.

Другите публикации, с които авторът участва в конкурса, са: *Развитие на правната уредба относно ползвателните договори*. В Традиция и развитие на законодателството в сферата на икономиката: Сборник с доклади от научна конференция, проведена на 24 октомври 2018, София: Издателски комплекс – УНСС, 2020, (с. 335-342); *Туроператорът — комисионер или посредник?* Икономически и социални алтернативи, 2019, № 4, 67-73 (в съавторство).

Посочените научни публикации се отличават безспорно с високия си академичен стил, обхващат съществени проблеми на облигационното и търговското право и допринасят с направените в тях анализи и изводи за развитието на гражданскоправната наука у нас. В тях се съдържат оригинални научни приноси, които следва да бъдат подкрепени. От тях може да се направи изводът, че научните изследвания на доц. д-р Захари Торманов не са умозрителни и самоцелни, а са водени от желанието за подобряване на законодателството, правоприлагането и съдебната практика.

VI. Основни критични бележки и препоръки.

Изложените по-долу препоръки и бележки се отнасят до монографията „Паричното правоотношение“.

Направеното предложение *de lege ferenda* за промяна в разпоредбата на чл. 68, б. „а“ ЗЗД и чл. 305 ТЗ, която да доведе до обвързване на задължението за изпълнение на паричното задължение с местоживеенето на кредитора или с мястото на осъществяване на дейността му към момента на възникване на задължението според мен променя една основна концепция в облигационното и търговско право, а именно че седалището има основно материалноправно и процесуалноправно значение. В

доктрината и практиката еднозначно се приема, че мястото на изпълнение на паричните задължения се определя според седалището на кредитора. Направеното предложение за промяна чрез подмяна на седалището с мястото на осъществяване на дейността според мен би довело на практика до сериозни проблеми при установяване на точното място, където се осъществява дейността. Това е така защото на практика много трудно може да се установи кое е това място на осъществяване на дейността, тъй като дейността на търговеца е динамична категория, която непрекъснато се мени, докато седалището се вписва в търговския регистър и това създава една сигурност в оборота. *По мое мнение* направеното от автора предложение е житейски оправдано (създава по-голяма гъвкавост), има и своите аналози в законодателствата на други европейски държави, но от правна гледна точка би създавало както промяна в устойчивата концепция за материалноправното и процесуалноправно значение на седалището, така и би породило на практика допълнителни спорове при установяване на мястото, на което длъжникът, съответно търговецът осъществява дейността си. В допълнение към изложеното считам че може да се помисли върху промяна в понятието „местоживееене“, което е остаряло с оглед промяната в специалните закони, като същото се замени с постоянен или настоящ адрес.

VII. Заключение.

Представеният за рецензиране хабилитационен труд „Паричното правоотношение“ съдържа редица научни и научно-приложни приноси, което, заедно с другата научна продукция на кандидата и неговата дългогодишна научна, преподавателска и ръководна дейност, ми дава основание да приема, че той отговаря на формалните и съдържателните изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане за заемане на академичната длъжност „професор“.

В заключение давам положителна оценка и убедено препоръчвам на научното жури да направи предложение пред Факултетния съвет на ЮФ

при УНСС за избиране на доц. д-р Захари Емилов Торманов на академичната длъжност „професор“ по област на висше образование „3. Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „3.6. Право, научна специалност „Гражданско и семейно право“ (Гражданско и търговско право).

10.11.2025 г.

Рецензент:

(проф. д-р Янка Тянкова)

REVIEW

by Prof. Dr. Yanka Teneva Tyankova,
lecturer in the Department of “Private Law Sciences” at the Faculty of Law of St. Cyril and
St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Concerning: Competition for the academic position of “Professor” in the field of higher education 3. *Social, Economic and Legal Sciences*, professional field 3.6. *Law*, scientific specialty *Civil and Family Law* (Civil and Commercial Law), announced in State Gazette, issue No. 65/ 08. 08. 2025.

I. Information about the competition

The competition was announced for the needs of a department/faculty of the University of National and World Economy (UNWE), according to Academic Council Resolution No. 3/25.06.2025. The basis for the submission of this review is my participation in the scientific jury, in accordance with UNWE Rector’s Order No. 3133 of 07.10.2025.

II. Information about the candidates in the competition

There is one candidate in the competition — Assoc. Prof. Dr. Zahari Emilov Tormanov.

The candidate graduated higher legal education in 1994 from the Faculty of Law of Sofia University “St. Kliment Ohridski.” At the same time, he studied in the Free Faculty of the same university, majoring in “Management and Organization” (1990 – 1993).

He began his academic career as a lecturer at UNWE in 2004, where he has been employed under a labour contract ever since. Between 2004 and 2014, Zahari Tormanov successively held the positions of Assistant, Senior Assistant, and Chief Assistant at UNWE. In 2011, he obtained the educational and scientific degree “Doctor” (PhD), with a dissertation titled “The Package Tour Contract”.

Since 2014, he has held the academic position of associate professor at UNWE. His habilitation thesis was on “Termination of the Contract”, published as a monograph by “Sibi” Publishing House in 2013 (second edition, 2023).

Assoc. Prof. Tormanov served as Scientific Secretary of the Department of “Private Law Sciences” of the Faculty of Law of UNWE from 2010 to 2019. In 2019 he was elected Dean of the Faculty of Law for the term 2019 – 2023 and simultaneously served as Deputy Chairperson of the General Assembly of UNWE. Since January 2025, Assoc. Prof. Tormanov has been Head of the Department of “Private Law Sciences”, Faculty of law, UNWE.

In addition to extensive administrative experience, the candidate has significant professional experience as a practicing lawyer (since 1996).

III. Fulfillment of the requirements for holding the academic position

The submitted documents show that the candidate fully meets the minimum criteria for the position of Professor. He has been an associate professor since 2014 — a period much

longer than the legal minimum. After his habilitation he has supervised two PhD students who successfully defended their dissertations. Between 2015 and 2025 he participated in four UNWE research projects, leading two of them. He has served on numerous academic juries for PhD and Associate Professor evaluations and has provided expert opinions in interpretative cases before the Supreme Court of Cassation.

Since his habilitation, he has published numerous articles and papers. For this competition, he submitted 4 articles, 2 conference papers, 1 textbook and 1 monograph.

The fulfillment of all quantitative indicators has been verified through the submitted “Chart of Compliance with Quantitative Requirements.” The document demonstrates that the candidate fully satisfies the minimum criteria for participation in the competition for the academic position of professor, meeting the national minimum requirements in accordance with the Law on the development of the academic staff in the Republic of Bulgaria (art. 2b) and the Regulation for application of this law (art. 1a, para. 1), as well as the additional requirements, introduced by UNWE.

The candidate has obtained the following scores: 50 points for indicators in Group “A”, 100 points for Group “B”, 120 points for Group “I”, 140 points for Group “Д”, and 210 points for Group “E”, resulting in a total of 620 points — well above the national minimum requirement of 450 points.

Assoc. Prof. Zahari Tormanov also meets and exceeds the additional requirements of UNWE pursuant to the (art. 2b, para. 5) and its Implementing Regulations (art. 1a, para. 2 and 3). The aggregate score of the indicators under the Law on the development of the academic staff in the Republic of Bulgaria, the Regulation for application of this law, and the additional UNWE requirements amounts to 1630 points, surpassing the required minimum of 1070 points.

Assoc. Prof. Tormanov’s research activity is primarily focused on the field of **obligations law**, and in recent years, also on **commercial law**. His work in both areas is distinguished by depth and analytical rigor, revealing numerous deficiencies in the existing legislative framework and providing well-argued proposals for their rectification. From a doctrinal perspective, the candidate has substantiated multiple original positions on the issues under discussion.

The fulfillment of the qualitative indicators by the candidate is confirmed through the “Chart of Compliance with Qualitative Requirements” attached to the documentation. Additionally, an Opinion of the Habilitation Council at UNWE, dated 7 May 2025, attests that the Commission on Quantitative Requirements for Academic Positions at UNWE has issued a positive opinion regarding Assoc. Prof. Dr. Zahari Tormanov. The Commission has established that the candidate meets the quantitative and qualitative requirements adopted by the Academic Council of UNWE.

On the basis of the above, I conclude that Assoc. Prof. Dr. Zahari Tormanov meets the statutory quantitative and qualitative requirements for appointment to the academic position of Professor.

IV. Evaluation of teaching activity

The submitted documentation indicates that Assoc. Prof. Tormanov possesses extensive teaching experience. He has delivered lectures to students from the Faculty of Law

as well as from other faculties of UNWE, covering a variety of disciplines. Within the Faculty of Law, Assoc. Prof. Zahari Tormanov consistently teaches the compulsory course “Commercial Law”, as well as the elective courses “Contract Law” and “Tourism Law”, the syllabi of which he developed personally (as evidenced by an official note from the Dean of the Faculty of Law, UNWE).

Concurrently, he lectures on “Commercial Law” and “Contract Law” at the General Economics Faculty, Department of Economics, in the program “Economics and Law”, for both Master’s and Bachelor’s degree levels.

In view of the facts presented, I consider that the teaching activity and academic competence of Assoc. Prof. Dr. Zahari Emilov Tormanov fully comply with the requirements for the announced competition for the academic position of Professor in professional field 3.6. Law, scientific specialty “Civil and Family Law” (Civil and Commercial Law).

V. General characteristics of the submitted scientific works/publications

5.1. Monograph “*The Monetary legal relationship*”, Sofia: Sibi, 2025, ISBN 978-619-226-303-4

The work submitted for review, titled “The Monetary Legal Relationship”, comprises 342 pages. It possesses the characteristics of a monographic study. The book examines in depth a number of issues related to the monetary legal relationship, beginning with the definition of the notion and its characteristics (Chapter One), proceeding to the grounds for its emergence (Chapter Two), and concluding with its performance (Chapter Three). The author’s conclusions and de lege ferenda proposals are summarized in the conclusion. The candidate has employed a rich scholarly apparatus, citing correctly 135 Bulgarian authors and 28 foreign authors.

On the basis of the current Bulgarian legal framework and legal doctrine, the author conducts an in-depth scientific analysis of the monetary legal relationship as a legal institute—its structure and content. Separate attention is devoted to money as the object of the monetary legal relationship, with special focus on the various types of money: cash, money in account, electronic money, foreign currency, the euro, and the digital euro.

Various grounds for the emergence of monetary legal relationships are thoroughly discussed, both in civil and in commercial law. When presenting the grounds for the emergence of such relationships, the author analyses in detail not only the civil law contracts but also a number of commercial contracts and unilateral transactions such as the bank loan agreement, the bank deposit contract, the bank guarantee, bill of exchange and other legal financial instruments.

A separate chapter provides an in-depth discussion of the performance of monetary obligations, including the subject matter, the parties, methods, time and place of performance. The precision of the analysis of the existing statutory framework in Bulgaria is striking, as is the detailed discussion of the doctrinal views expressed in Bulgarian legal scholarship. The exposition also contains a profound commentary on relevant judicial practice, especially decisions of the Supreme Court of Cassation and interpretative rulings.

Evaluation of the scholarly and applied contributions of the monograph

This approach has enabled the candidate to substantiate numerous positions and to make *de lege ferenda* proposals, most of which deserve support and can justifiably be regarded as original contributions. This applies, above all, to the well-grounded view of the author that the monetary legal relationship constitutes a distinct legal institute; to his definition of a monetary claim, derived from the general definition of a subjective right; as well as to his definition of the simple monetary legal relationship.

Of particular contributory value is the renewed discussion concerning the legal nature of the loan agreement, analyzed in the context of the monetary legal relationship. The long-standing scholarly interest of Assoc. Prof. Tormanov in the field of contract law is evident in his well-reasoned position - contrary to the dominant view in doctrine - that the loan agreement is not a real but a consensual contract. In this connection, the author also formulates a *de lege ferenda* proposal to amend art. 240, para. 1 of the Obligations and Contracts Act ("OCA") in order to emphasize the consensual nature of the monetary loan contract. Regardless of my personal stance on this issue, I believe that the author's engagement in the scholarly debate, the arguments he advances, and the position he defends represent a significant merit of this work. The same applies to his analysis of another contract, discussed in the monograph - the bank deposit agreement. Again, the author substantiates a position, contrary to the prevailing doctrinal view, asserting that this contract is informal rather than formal in nature.

Continuing the discussion of the legal characteristics of the above-mentioned contracts, the author also examines the issue of remuneration interest, which is usually agreed upon over an amount disbursed. The scholarly debate he raises regarding remuneration interest - not as a ground for the emergence of a monetary obligation, but as its legal consequence - has led to the inclusion in the book of a separate paragraph (§ 4), systematically devoted to this topic. In this paragraph the author substantiates his positions regarding the nature of statutory remuneration interest in various cases provided by law, e.g. under art. 285, art. 364, art. 61, para.1, proposal 3 of the OCA and art. 81, para. 2 of the Commerce Act. Of contributory importance is also the author's conclusion that "negative interest rates," unilaterally determined by the bank or "automatically" calculated under a contractual formula, are invalid (pp. 156 - 157). His view on determining the amount of statutory remuneration interest under art. 294, para. 1 of the Commerce Act (and in other regulated by law cases) is also well-founded. The amount of such statutory remuneration interest, in the various cases provided by law, should be determined with reference to the customary interest rate on short-term unsecured bank loans, unless otherwise provided by law.

Another original contribution is the author's argument that, for a valid payment, the debtor, carrying out the payment, must possess legal capacity (p. 266) - a conclusion, supported by his own finding that cash payment should be regarded as a volitional legal act.

For the first time in Bulgarian legal doctrine (although noted as an issue in practice), a *de lege ferenda* proposal is made to introduce a new paragraph 3 in art. 3 of the Persons and Family Act, providing that children, aged five and above, may independently conclude low-value transactions when paying with money specifically provided for that purpose. Indeed, in today's reality, children from a very early age make such transactions, regardless of the fact that the law does not permit it. Nevertheless, I find that the proposed lowering of the age threshold to five years is rather a "revolutionary proposal" for our conservative civil legislation and may need some reconsideration.

Also of contributory nature is the author's well-grounded view that, in the case of obligations without a fixed term, the law (art. 69, para. 1 OCA) should determine a term for

performance or a “reasonable” term for performance following a notice from the creditor (p. 308).

Equally well-justified is the proposal that, in a commercial sale, art. 327, para. 1 of the Commerce Act should be applied as a special statutory rule in relation to the general provisions of art. 303a, para. 3 and 4 of the same act, when no term for payment has been agreed.

The author’s position that the rule on loss of benefit of the term (art. 71, first proposal OCA) also applies in cases where the debtor’s insolvency existed at the time of agreeing on a term for payment but was unknown to the creditor (p. 315) likewise deserves support.

In conclusion, I would like to emphasize that the monograph, submitted for review, convincingly reflects the author’s creative approach, his subtle sense of self-irony, critical insight, and brilliant effort to provoke the legislator to adapt existing law to the radically changed reality of the new and extremely dynamic era, in which monetary legal relationships are realized in the context of digital money, cryptocurrencies, the introduction of the euro in Bulgaria, the digital euro, and many other developments.

5.2. University textbook

The second work, submitted for review, has the characteristics of a textbook. It is titled “Commercial Law”, consists of 371 pages, and was published by the Publishing Complex of the UNWE in 2023. The textbook covers the general part of commercial law as well as company law and commercial transactions. Each chapter begins with clearly formulated learning objectives, continues with the substantive exposition, and concludes with exercises and self-study tasks. Although it is a textbook (intended for non-specialists), it should be noted that it is very well structured. The individual chapters are arranged in a balanced manner, and the author successfully encompasses the entire legal framework of commercial law, following the systematic structure of the Commerce Act, without overemphasizing any particular institute of commercial law.

With this textbook, Assoc. Prof. Tormanov demonstrates remarkable pedagogical skills: clear and precise presentation of the legal framework, accessible, yet analytical, exposition of the fundamental commercial law institutes, and inclusion of exercises at the end of each chapter.

The textbook fully meets the requirements laid down in the Internal Rules of UNWE and constitutes proper evidence of Assoc. Prof. Tormanov’s high level of teaching and research activity.

5.3. Articles and conference papers

For participation in the present competition, Assoc. Prof. Dr. Zahari Tormanov has also submitted the following scholarly works:

The Commencement and duration of the limitation period for periodic payments (installments) under loan and bank credit agreements (analysis of judicial practice and the question referred for interpretation in Interpretative case No. 3 of 2023 of the Supreme Court of Cassation, General assembly of the Civil and Commercial Colleges)”, Business and Law, 2023, No. 1, pp. 5 - 24.

This study provides a critical analysis of judicial practice on the issue raised in Interpretative Case No. 3/2023 on the docket of the Supreme Court of Cassation, General Assembly of the Civil and Commercial Colleges: *“In cases where the repayment of the principal obligation is agreed in separate installments with different due dates, when does the limitation period for the principal and/or remunerative interest, pursuant to art. 114 of the Obligations and Contracts Act, begin to run — from the due date of each installment, or from the date the entire debt becomes due, including in cases of accelerated maturity?”* The judicial practice and legal doctrine are also analyzed with respect to another important and related question - whether agreed installments under a bank credit (and analogously, under a loan contract) constitute periodic payments within the meaning of art. 111, item “v”, clause 3 OCA, and consequently whether the shorter three-year limitation period applies to them. The author’s conclusion that the limitation period for each installment begins to run from its individual due date was subsequently confirmed by Interpretative Decision No. 3/2023 of 21 November 2024.

On the statutory interest in the context of the application of performance set-off”, Business and Law, 2019, No. 1, pp. 31–42.

This article examines the controversial issues related to the application of art. 76 OCA - the so-called set-off of performance. The author analyzes the mechanism of setting off performance among several homogeneous obligations (which are relatively independent and legally distinct), critically assessing the statutory criteria for the burdensomeness of an obligation and the concept of the oldest obligation. He convincingly challenges the legal-policy rationale for determining the “oldest obligation” based on the time of its creation, arguing instead that, in relation to performance - the subject of regulation under art. 76 OCA - the moment when the obligation becomes due is of greater legal significance than the moment of its origination.

On the loan as a real contract”, Society and Law, 2024, No. 5, pp. 26–35.

In this article, the author critically examines the prevailing doctrinal view that a monetary loan is a real contract. He briefly discusses other real contracts in Bulgarian law and analyzes the legal and policy considerations that have led to their classification as such. One such rationale is that the loan is gratuitous and the lender lacks a proprietary interest in concluding it. The requirement that the sum be transferred for the contract to be concluded serves to protect the lender from rashly assuming a legal obligation that entails only the risk of non-repayment. However, where interest is agreed, the loan becomes an onerous contract - yet, as the author notes, other authors do not treat it as a consensual contract. He presents several additional arguments in support of his position that the loan should be classified as a consensual contract, some based on the current legal framework, notably art. 241 OCA.

Legal aspects of the introduction of the euro in the Republic of Bulgaria. Society and Law, 2025, No. 3.

This article addresses the highly topical issue of Bulgaria’s adoption of the euro. It examines the requirements for legislative adaptation (*legal convergence*) and for meeting the Maastricht criteria for economic and fiscal convergence. The author discusses the legal aspects of this process: the parallel circulation of the lev and the euro as legal tender; the conversion of payment accounts and deposits; the exchange of levs for euros; and the impact of euro adoption on various legal instruments. He identifies several potential contentious issues that may arise during the period of parallel functioning of the lev and the euro as legal tender.

Substantial unforeseeable change in circumstances and its effect on public procurement contracts. Legal, economic and historical aspects of state regulation of economic activity: Proceedings of the Scientific Conference, held on 23 June 2022, Sofia: UNWE publishing complex, 2023, pp. 40–45.

This paper explores certain legislatively established possibilities for amending public procurement contracts. It briefly analyzes and compares the requirements for amendment of such a contract under art. 116, para. 1, point 3 of the Public Procurement Act and the requirements for hardship under Article 307 of the Commerce Act. The issue examined forms part of the broader question of the possibility of amending or terminating a contract in the event of a substantial change in the socio-economic environment and market conditions compared with those existing at the time of conclusion of the contract. The analysis is conducted in the context of public procurement procedures and contracts. The author raises an interesting and practically important question as to whether the doctrine of hardship under Article 307 of the Commerce Act is applicable to public procurement contracts, notwithstanding the existence of the special provision in art. 116 of the Public Procurement Act.

Other publications, submitted by the author in this competition include:

- ***The Development of the Legal Regulation of User Contracts***, in Tradition and Development of Legislation in the Field of Economics: Proceedings of the Scientific Conference Held on 24 October 2018, Sofia: UNWE Publishing Complex, 2020, pp. 335–342;
- ***The Tour Operator — Commission Agent or Intermediary?*** in Economic and social alternatives, 2019, No. 4, pp. 67–73 (co-authored).

The listed scholarly publications are distinguished by their undoubtedly high academic style. They address significant issues of the law of obligations and commercial law and, through their analyses and conclusions, contribute to the advancement of civil law scholarship in Bulgaria. They contain original scientific contributions that deserve recognition. It can be concluded from them that the research, conducted by Assoc. Prof. Dr. Zahari Tormanov, is neither speculative nor self-serving, but motivated by the desire to improve legislation, law enforcement, and judicial practice.

VI. Main critical remarks and recommendations

The following remarks and recommendations relate to the monograph “The Monetary Legal Relationship.”

The de lege ferenda proposal, made by the author, to amend the provisions of art. 68, letter (a) OCA and art. 305 of the Commerce Act - aimed at linking the place of performance of a monetary obligation to the creditor’s place of residence or the place where the creditor carries out his activity at the time the obligation arises - in my opinion alters one of the fundamental concepts of the law of obligations and commercial law. This fundamental concept is that the registered seat of a person has essential substantive and procedural legal significance. In legal doctrine and case law it is unanimously accepted that the place of performance of monetary obligations is determined according to the creditor’s registered seat. The proposed amendment, replacing the registered seat with the place of business activity, would, in my view, lead in practice to serious difficulties in determining the exact location where the activity is carried out. This is because, in practice, it is very difficult to establish precisely what constitutes “the place where the activity is carried out,” since the activity of a

trader is a dynamic category, constantly changing, whereas the registered seat is recorded in the commercial register and thus provides legal certainty in commercial turnover. In my opinion, the author's proposal is factually justified - as it creates greater flexibility and indeed finds analogues in the legislation of other European countries - but from a legal standpoint it would alter the established concept of the material and procedural significance of the registered seat, and in practice would also give rise to additional disputes over the identification of the location where the debtor (or the trader, respectively) carries out his activity. In addition, I believe that consideration could be given to amending the term "place of residence", which has become outdated in view of the changes in special legislation, and replacing it with "permanent or current address."

VII. Conclusion

The monograph "The Monetary Legal Relationship", submitted for review as a habilitation work, contains numerous scholarly and applied contributions. Together with the candidate's other scientific output, as well as his many years of academic, teaching, and administrative experience, this gives me reason to conclude that he meets both the formal and substantive requirements of the Law on the development of the academic staff in the Republic of Bulgaria and the Regulation for its application for occupying the academic position of "Professor".

In conclusion, I give a positive assessment and confidently recommend that the Scientific jury submit a proposal to the Faculty Council of the Faculty of Law at the University of National and World Economy (UNWE) to elect Assoc. Prof. Dr. Zahari Emilov Tormanov to the academic position of Professor in the field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.6. Law, scientific specialty Civil and Family Law (Civil and Commercial Law).

10. 11. 2025

Reviewer:
(Prof. Dr. Yanka Tyankova)